



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference**การผลิตข้าวตามมาตรฐานความปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดราชบุรี**
Rice Production Adhering to Safety Standardization by Farmers in
Ratchaburi Provinceสุพรรณ สมหมาย (Suphan Somhmay)¹ พลสราน สุรานรมย์ (Ponsaran Saranrom)²สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)³**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย 3) สภาพการผลิตและตลาดข้าวปลอดภัยของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อบริโภคและส่งออกในจังหวัดราชบุรี ปี 2556 จำนวน 400 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 135 คน จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 47.47 ปี จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 17.72 ปี พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 22.49 ไร่ จากการเปรียบเทียบการผลิตข้าวทั่วไปและข้าวปลอดภัยของเกษตรกรพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทางด้านพื้นที่ปลูกข้าว ผลผลิตข้าว ราคาข้าว ต้นทุน และรายได้ โดยที่พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 18.60 ไร่ พื้นที่ข้าวทั่วไปเฉลี่ย 13.99 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 4.61 ไร่ ผลผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 795.48 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 770.07 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาข้าวทั่วไปเฉลี่ย 6,790.37 บาทต่อตัน ราคาข้าวปลอดภัยเฉลี่ยเท่ากับ 10,488.89 บาทต่อตัน ต้นทุนการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 3,531.78 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 2,910.37 บาทต่อไร่ รายได้จากการขายข้าวทั่วไปเฉลี่ย 38,596.30 บาทต่อครัวเรือน รายได้จากการขายข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 30,162.96 บาทต่อครัวเรือน เก็บผลผลิตไว้บริโภคเฉลี่ย 771.85 กิโลกรัมต่อครัวเรือน 2) การปฏิบัติของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามคำแนะนำในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยทุกประเด็น 3) สภาพการผลิตและตลาดข้าวปลอดภัย พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรปฏิบัติตามขั้นตอนการผลิตข้าวปลอดภัย ตั้งแต่การเตรียมพันธุ์ การเตรียมดิน การดูแลรักษา จนถึงเก็บเกี่ยว ขายข้าวเปลือกที่โรงสี เก็บผลผลิตข้าวของตนเองไว้บริโภค และแปรรูปขายในชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องค่าเช่าที่ดิน ราคาผลผลิต และเงินทุน โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยเนื่องจากมีรายได้สูงกว่า และควรสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาดและขยายตลาดควบคู่ไปด้วย การส่งเสริมเกษตรกรควรเป็นแบบกลุ่มและควรให้เกษตรกรขอใบรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP แบบกลุ่ม เน้นสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวปลอดภัย ส่งเสริมการผลิตแบบแปลงใหญ่ และส่งเสริมการบริโภคข้าวปลอดภัยพันธุ์ที่ผลิตเองให้เพียงพอในครัวเรือนก่อนจำหน่ายสู่ตลาด

คำสำคัญ: การผลิตข้าวปลอดภัย มาตรฐานความปลอดภัย จังหวัดราชบุรี¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช² อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were 1) to study social and economic status of farmers, 2) the practice adhering to agricultural extension and development on the safety rice production, 3) the safety rice production and marketing, and 4) problems and suggestions of farmers relating to agricultural extension and development on safety rice production. The population in this study was 400 farmers who participated in the project of agricultural extension and development on the safety crop production for consuming and exporting in Ratchaburi Province in 2013. The data were collected by interviewing 135 samples. The statistical methodology was used to analyze the data including percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and t-test. The findings of this study were as follows: 1) most of interviewed farmers were female, with average age of 47.47 years. They were educated at lower secondary level and a member of a farmer institution. The average period of experience in rice farming was 17.72 years. The average occupied agricultural area was 22.49 rai (1 rai = 1,600 square meters). The comparisons of general rice production and safety rice production, it was found that there were significant differences on these aspects, such as size of rice cultivating area, produce, selling price, production cost, and income. These were as follows: the average rice cultivating area was 18.60 rai, 13.99 rai for general rice and 4.61 rai for safety rice. The average of general rice produce and safety rice produce were 795.48 kg./rai and 770.07 kg./rai. The average selling prices of general rice and safety rice were 6,790.37 Baht/ton and 10,488.89 Baht/ton. The average costs of general rice production and safety rice production were 3,531.78 Baht/rai and 2,910.37 Baht/rai. The average household incomes deriving from selling general rice and safety rice were 38,596.30 Baht/family and 30,162.96 Baht/family. They kept some produces for consuming in their family at average of 771.85 kg./family. 2) It was found that most of the farmers practiced adhering to agricultural extension and development on the safety rice production in every aspects. 3) The situations of safety rice production and marketing, it was found that most of the farmers practiced adhering to the safety rice production process, such as rice seed variety preparation, soil preparation, maintenance, and harvesting. Furthermore, Selling rice mill, harvesting rice to consumers, Processing and sale in the Community. 4) it was found that the farmers had problems on rent of land, selling price of produce, and the capital. The suggestions to be guidelines for agricultural extension on the safety rice production were as follows: the farmers should be pushed to produce safety rice to get higher income; they should add more value to the produce in the aspect of marketing along with expanding the markets; the extension should be in the form of grouping; they should apply for GAP standardized rice production certificate in the form of grouping, stressing on linking the network of safety rice production; they should be pushed to produce safety rice by expanding the cultivating area, and to be sufficient produce for consume themselves within family before selling the remainder to the market.

Keywords: Safety rice production, Safety standardization, Ratchaburi Province



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรโลก และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย ในประเทศไทยสามารถปลูกข้าวได้ทุกภาคของประเทศ มีทั้งที่อยู่ในเขตชลประทานสามารถปลูกข้าวได้ปีละสองครั้ง คือ ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง ส่วนพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทานสามารถปลูกข้าวได้ครั้งเดียว คือ ข้าวนาปี โดยพื้นที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มทางภาคกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีระบบชลประทานเข้าถึง และพื้นที่นอกเขตชลประทาน ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นหนึ่งในพืชเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ในแต่ละปีประเทศไทยสามารถผลิตข้าวได้ในปริมาณที่มากกว่าการบริโภคภายในประเทศถึงสามเท่า ในการผลิตข้าวของเกษตรกรไทยจะเน้นที่ผลิตเพื่อจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับโรงสีในพื้นที่ มีเกษตรกรเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ผลิตข้าวแล้วเก็บไว้บริโภคภายในครัวเรือน ในกระบวนการผลิตข้าวของชาวนาไทยส่วนใหญ่เน้นให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูง ผลจากการกระตือรือร้นทำให้ต้นทุนการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย จากการใช้ปัจจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตมากขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง สารเคมีกำจัดวัชพืช จากการปฏิบัติดังกล่าวของเกษตรกรเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างมากก็คือ ความปลอดภัยจากสารเคมีที่ปนเปื้อนมากับข้าวที่บริโภค ดังนั้นเพื่อให้เกษตรกรและผู้บริโภคได้บริโภคข้าวปลอดภัยจากสารเคมี จึงมีการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย (การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว GAP) เพื่อเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกร แต่การส่งเสริมลักษณะดังกล่าวยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเขตจังหวัดราชบุรี (ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดราชบุรี, 2558) ในปี 2556 มีใบรับการผลิตข้าวปลอดภัยจำนวน 500 ราย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกรตามมาตรฐานความปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี จึงศึกษาการปฏิบัติ สภาพการผลิต การตลาด รวมถึงปัญหาและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยให้มากขึ้น โดยทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวปลอดภัยจากสารเคมีได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผู้บริโภคได้บริโภคข้าวปลอดภัยจากสารเคมี และเกษตรกรที่ผลิตข้าวปลอดภัยมีรายได้เพิ่มขึ้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี, 2558) ผลผลิตข้าวปลอดภัยสามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรได้เนื่องจากตลาดมีความต้องการสูง

วัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย
3. เพื่อศึกษาสภาพการผลิต และตลาดข้าวปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพืชปลอดภัยเพื่อบริโภคและส่งออกในจังหวัดราชบุรี ปี 2556 จำนวน 400 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ได้จำนวน 135 คน และทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและสุ่มแบบง่าย เพื่อให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติพรรณนา ใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด การเปรียบเทียบโดยใช้ t -test เฉพาะทางด้านสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย

1.1 สภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยร้อยละ 59.3 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 40.7 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.47 ปี มีสถานภาพสมรส สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.46 คน สมาชิกในครัวเรือนเป็นเพศชายครึ่งหนึ่ง การศึกษาระดับจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรโดยร้อยละ 86.7 เป็นสมาชิกกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) รองลงมาร้อยละ 79.3 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 17.72 ปี

1.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี ครั้งหนึ่งมีจำนวนแรงงาน 1-2 คน การเปรียบเทียบพื้นที่ปลูกข้าว ราคาขายข้าว รายได้ และต้นทุนการผลิตข้าวในการผลิตข้าวทั่วไปและข้าวปลอดภัยพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทุกประเด็น โดยที่พื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 22.49 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 18.60 ไร่ ประกอบด้วยพื้นที่ปลูกข้าวทั่วไปเฉลี่ย 13.99 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าวปลอดภัยเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นของตนเองเฉลี่ย 13.39 ไร่ เกษตรกรเช่าพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 5.19 ไร่ ผลผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 795.48 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 770.07 กิโลกรัมต่อไร่ สามารถขายข้าวเปลือกทั่วไปเฉลี่ย 6,790.37 บาทต่อตัน ขายข้าวปลอดภัยได้เฉลี่ย 10,488.89 บาทต่อตัน รายได้จากการขายข้าวเปลือกทั่วไปเฉลี่ย 38,596.30 บาทต่อครัวเรือน รายได้จากการขายข้าวปลอดภัยได้เฉลี่ย 30,162.96 บาทต่อครัวเรือน ต้นทุนการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 3,531.78 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 2,910.37 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่กู้เงินมาใช้จ่ายในการผลิตข้าว ครั้งหนึ่งกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

2. การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย

พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรที่ปฏิบัติตามคำแนะนำในการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยมีการปฏิบัติดังนี้ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่ปนเปื้อนวัตถุอันตรายร้อยละ 69.9 พื้นที่ปลูกข้าวไม่มีวัตถุอันตรายตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิตร้อยละ 69.9 ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำในฉลากร้อยละ 80.0



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ใช้สารเคมีตามรายการที่ประเทศผู้ค้าอนุญาตให้ใช้ร้อยละ 72.6 ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่มีทะเบียนห้ามร้อยละ 74.8 มีเมล็ดพันธุ์อื่นปนไม่เกินร้อยละ 5 ร้อยละ 75.6 ข้าวเรือและหรือข้าวปนน้อยกว่า 40 ต้นต่อไร่ร้อยละ 66.7 เก็บเกี่ยวเมื่อเมล็ดข้าวในรวงสุกเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ส่วนของรวงร้อยละ 74.8 สังเกตเห็นเมล็ดข้าวไหม้และใบธงยังคงมีสีเขียวอยู่หรือขณะที่เมล็ดมีความชื้น ร้อยละ 22 – 25 ร้อยละ 65.2 เก็บเกี่ยวข้าวที่มีอายุไม่น้อยกว่า 28 วันหลังต้นข้าวออกดอกร้อยละ 80 ร้อยละ 56.3 การลดความชื้นข้าวบนที่ตากที่แห้งและสะอาด 2-3 แดดร้อยละ 56.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผลิตผลร้อยละ 65.2 ข้าวเปลือกที่เก็บไว้มีความชื้นประมาณร้อยละ 14 ร้อยละ 66.7 สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาดมีอากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหนะร้อยละ 68.1 อุปกรณ์และพาหนะในการขนย้ายต้องสะอาดร้อยละ 89.6 ขนย้ายผลผลิตอย่างระมัดระวังร้อยละ 92.6 มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรร้อยละ 47.4 บันทึกข้อมูลแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดินและการกำจัดข้าวปน การเก็บเกี่ยว และการลดความชื้นข้าวเปลือกร้อยละ 55.6

3. สภาพการผลิต และตลาดข้าวปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย

พบว่า ด้านการผลิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี มีพื้นที่นาอยู่ในเขตชลประทานร้อยละ 50.4 ทำนาแบบนาหว่านน้ำตมร้อยละ 97.0 การเตรียมพันธุ์ข้าวเมล็ดพันธุ์ข้าวจากหน่วยงานราชการร้อยละ 70.4 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 25 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 46.7 แซ่เมล็ดพันธุ์ 1 คืบ หุ้ม 2 คืบร้อยละ 95.6 การเตรียมดินโดยไถดะกลบตอซังร้อยละ 93.3 คราดแล้วปล่อยทิ้งไว้ 10 – 15 วันร้อยละ 75.6 และคราดแล้วปรับพื้นที่ร้อยละ 85.9 ระบายน้ำออกจากแปลงให้แห้งหลังหว่านข้าวร้อยละ 97.0 พ่นสารเคมีคุมหรือกำจัดวัชพืช ภายใน 10 วันร้อยละ 98.5 การใช้สารชีวภัณฑ์และสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวร้อยละ 55.6 ปล่อยน้ำขังแปลงนาหลังจากพ่นสารเคมีคุมหรือกำจัดวัชพืช ภายใน 10 วันร้อยละ 97.0 ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าวร้อยละ 91.8 ใส่ปุ๋ยข้าว 2 ครั้งร้อยละ 69.6 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 ในครั้งที่ 1 ร้อยละ 74.1 เมื่อข้าวมีอายุระหว่าง 21 - 25 วันร้อยละ 37.0 จำนวน 21- 30 กิโลกรัมต่อไร่ร้อยละ 46.7 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8 ในครั้งที่ 2 ร้อยละ 85.2 เมื่อข้าวมีอายุระหว่าง 41 – 60 วัน ร้อยละ 64.4 จำนวน 21- 30 กิโลกรัมต่อไร่ร้อยละ 51.9 ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8 ในครั้งที่ 3 ร้อยละ 28.1 ใส่ปุ๋ยเมื่อข้าวมีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 60 วันร้อยละ 11.1 ใส่ปุ๋ยน้อยกว่า 10 กิโลกรัมต่อไร่ รวมใส่ปุ๋ยตลอดอายุข้าว 26 – 50 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ 48.1 เก็บเกี่ยวข้าวระยะพลับพลึงร้อยละ 83.0 ด้านการตลาดเกษตรกรมีการจัดการผลผลิตข้าวโดยขายข้าวเปลือกที่โรงสีร้อยละ 71.1 แปรรูปข้าวเปลือกร้อยละ 22.2 จำหน่ายข้าวสารในตลาดชุมชนร้อยละ 20.7 เก็บข้าวของตนเองไว้บริโภคร้อยละ 78.5 และเก็บผลผลิตข้าวไว้บริโภคน้อยกว่า 1,000 กิโลกรัมต่อครัวเรือนร้อยละ 69.6

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย

โดยภาพรวมเกษตรกรที่ผลิตข้าวตามมาตรฐานความปลอดภัยจังหวัดราชบุรีมีความคิดเห็นระดับปานกลางในเรื่องปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ ด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว ด้านดินและน้ำ ด้านแรงงาน ด้านโรคและแมลงศัตรูข้าว ด้านผลผลิตและการตลาด ส่วนประเด็นเรื่องราคาผลผลิตและเงินทุนเกษตรกรมีความคิดเห็นระดับมากข้อเสนอแนะของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีมีความต้องการในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ สถานที่ฝึกอบรมในพื้นที่



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม ปัจจัยการผลิต อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นอื่นๆ เกษตรกรต้องการให้มีการอบรมตามรูปแบบโรงเรียนเกษตรกร และศึกษาดูงานแปลงที่ประสบความสำเร็จ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย

1.1 สภาพทางสังคม สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี โดยร้อยละ 59.3 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 40.7 เป็นเพศชาย เฉลี่ยอายุ 47.47 ปี มีสถานภาพสมรส สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.46 คน สอดคล้องกับ ทรายวิทย์ คำห่อ (2555: 114) ศึกษา การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรใน อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.94 คน สมาชิกในครัวเรือนครึ่งหนึ่งเป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร โดยร้อยละ 45.2 เป็นสมาชิกกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) รองลงมาร้อยละ 37.0 และ 35.6 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนเงินล้าน มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 17.72 ปี จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่เพศหญิงและเพศชายมีความเสมอภาค แตกต่างจากอดีตที่เพศชายจะเป็นผู้ที่ทำนาปลูกข้าวเลี้ยงครอบครัว แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปค่าครองชีพสูงขึ้น เครื่องมือเครื่องจักรกลในการทำการเกษตรพัฒนามากขึ้น เพศหญิงจึงสามารถทำนาปลูกข้าวเหมือนผู้ชายได้ ในการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีเป็นการเปิดโอกาสเพศหญิงเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย เพราะเพศหญิงเป็นเพศที่ทำงานละเอียดและจริงจังกับสิ่งที่ทำ โอกาสที่จะประสบความสำเร็จมีสูงกว่าเพศชาย การผลิตข้าวในปัจจุบันใช้เครื่องมือเครื่องจักรกลเข้ามาทดแทนแรงงานคน การผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีก็เช่นเดียวกัน เป็นการส่งเสริมการเกษตรที่ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานมาก ใช้เพียงแรงงานในครัวเรือน 1 – 2 ก็สามารถผลิตข้าวปลอดภัยได้แล้ว และเป็นการส่งเสริมที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้จริง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เปิดเสรีทางการศึกษา ไม่จำกัดระดับการศึกษา เกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี เป็นเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยจึงเป็นโอกาสของเกษตรกรที่เข้ามาเปลี่ยนวิธีการทำนาแบบเดิมๆ มาเป็นการทำนาแบบปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การที่เกษตรกรจบการศึกษาระดับที่สูงๆ จึงเป็นผลดีต่อการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เพราะเมื่อเกษตรกรมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น รูปแบบการส่งเสริมก็ไม่ใช่วิธีที่ยากสำหรับเกษตรกร และเกษตรกรที่จบปริญญาตรีเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมเพราะสามารถที่จะให้เป็นผู้นำในกลุ่ม เกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร ดังนั้นการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยจึงเลือกที่จะส่งเสริมแบบรายกลุ่ม เพราะว่าการผลิตแบบรายเดี่ยวจะมีความเสี่ยงสูงกว่าเกษตรกรที่ผลิตแบบกลุ่ม ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องสมัครเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรเพื่อลดความเสี่ยงของตัวเอง การผลิตข้าวปลอดภัยเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตข้าว ที่ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและตัวผู้ผลิตเอง จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีมีประสบการณ์ในการปลูกข้าวเฉลี่ย 17.72 ปี จึงเป็นผลดีต่อการส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัย เพราะประสบการณ์การปลูกข้าวจะทำให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจถึงขั้นตอนและวิธีการผลิตข้าวปลอดภัยได้ดียิ่งขึ้น



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

1.2 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี เกษตรกรครึ่งหนึ่ง มีจำนวนแรงงาน 1 - 2 คน มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเฉลี่ย 22.49 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 18.64 ไร่ มีพื้นที่ข้าวทั่วไปเฉลี่ย 13.99 ไร่ มีพื้นที่ข้าวปลอดภัยเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 13.39 ไร่ เกษตรกรเช่าพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ยเท่ากับ 5.19 ไร่ มีผลผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 795.48 กิโลกรัมต่อไร่ โดยที่เกษตรกรสามารถขายข้าวทั่วไปเฉลี่ย 6,790.37 บาทต่อตัน ผลผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 770.07 กิโลกรัมต่อไร่ ขายข้าวปลอดภัยได้เฉลี่ย 10,488.89 บาทต่อตัน ขายข้าวเปลือกทั่วไปได้เฉลี่ย 38,596.30 บาทต่อครัวเรือน เกษตรกรมีรายได้จากการขายข้าวปลอดภัยได้เฉลี่ย 30,162.96 บาทต่อครัวเรือน ต้นทุนการผลิตข้าวทั่วไปของเกษตรกรเฉลี่ย 3,531.78 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรเฉลี่ย 2,910.37 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการกู้เงินมาใช้จ่ายในการผลิตข้าว โดยครึ่งหนึ่งกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งประกอบกับราคาข้าวทั่วไปลดลงเฉลี่ยต้นละ 6,790.37 บาท แต่ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,531.78 บาทต่อไร่ ซึ่งเมื่อนำมาหักลบกันเกษตรกรจะเหลือเงินเพียง 3,259.41 บาท ซึ่งไม่รวมค่าแรงตนเองและปัญหาค่าเช่าที่นาที่สูงขึ้นอยู่ที่ 100-200 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เกษตรกรสามารถผลิตข้าวทั่วไปได้เฉลี่ย 795.48 กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้เกษตรกรมีกำไรจากการผลิตข้าวน้อย จึงจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ปลูกข้าวทั่วไปเฉลี่ย 13.99 ไร่ แต่ถ้าเกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยควบคู่ไปด้วยถึงแม้ว่าจะได้ผลผลิตน้อยกว่าเฉลี่ย 770.07 กิโลกรัมต่อไร่ แต่เมื่อนำมาจำหน่ายจะได้ราคาที่สูงกว่าเฉลี่ย 10,488.89 บาทต่อตัน ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 2,910.37 บาทต่อไร่ พื้นที่ปลูกข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 4.61 ไร่ต่อครัวเรือน พื้นที่ปลูกข้าวทั่วไปเฉลี่ย 13.99 ไร่ รายได้จากการขายข้าวเปลือกทั่วไปเฉลี่ย 38,596.30 บาทต่อครัวเรือน และรายได้จากการขายข้าวปลอดภัยเฉลี่ย 30,162.96 บาทต่อครัวเรือน จากการเปรียบเทียบ พื้นที่ปลูกข้าว ด้านผลผลิตข้าว ราคาข้าว รายได้ ต้นทุนการผลิต พบว่าพื้นที่ปลูกข้าวทั่วไปมากกว่าพื้นที่ปลูกข้าวปลอดภัย ด้านผลผลิตข้าวพบว่าผลผลิตข้าวทั่วไปสูงกว่าผลผลิตข้าวปลอดภัย ด้านราคาข้าว พบว่าราคาข้าวปลอดภัยสูงกว่าราคาข้าวทั่วไป ด้านรายได้พบว่า รายได้จากการขายทั่วไปสูงกว่ารายได้จากการขายข้าวปลอดภัย ด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวปลอดภัยต่ำกว่าต้นทุนการผลิตข้าวทั่วไป ดังนั้นการผลิตข้าวปลอดภัยจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูก และเพิ่มจำนวนรายได้มากขึ้น เพราะจะทำให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและผู้ผลิต เพิ่มรายได้ให้เกษตรกร และยังช่วยรักษาสีเขียวและส่งเสริมการบริโภคข้าวปลอดภัย พันธุ์ที่ผลิตเองให้เพียงพอในครัวเรือน ก่อนจำหน่ายสู่ตลาด

2. การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัย

พบว่าน้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งที่ไม่ปนเปื้อนวัตถุอันตราย พื้นที่ปลูกข้าวไม่มีวัตถุอันตรายตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตามคำแนะนำในฉลาก ใช้สารเคมีตามรายการที่ประเทศผู้ค้าอนุญาตให้ใช้ ไม่ใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตรที่มีทะเบียนห้าม มีเมล็ดพันธุ์อื่นปนไม่เกินร้อยละ 5 ข้าวเปลือกหรือข้าวป่นน้อยกว่า 40 ต้นต่อไร่ เก็บเกี่ยวเมื่อเมล็ดข้าวในรวงสุกเหลืองไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ส่วนของรวง สังเกตเห็นเมล็ดข้าวโน้มลงและใบธงยังคงมีสีเขียวอยู่หรือขณะที่เมล็ดมีความชื้น ร้อยละ 22 - 25 เก็บเกี่ยวข้าวที่มีอายุไม่น้อยกว่า 28 วันหลังต้นข้าวออกดอกร้อยละ 80 การลดความชื้นข้าวบนที่ตากที่แห้งและสะอาด 2-3 แดด



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยว ภาชนะบรรจุและวิธีการเก็บเกี่ยวจะต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผลิตผล ข้าวเปลือกที่เก็บไว้มีความชื้นประมาณร้อยละ 14 สถานที่เก็บรักษาต้องสะอาด มีอากาศถ่ายเทได้ดี สามารถป้องกันการปนเปื้อนจากวัตถุแปลกปลอม วัตถุอันตรายและสัตว์พาหะนำโรค อุปกรณ์และพาหะในการขนย้ายต้องสะอาด ขนย้ายผลผลิตอย่างระมัดระวัง มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร บันทึกข้อมูลแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ การเตรียมดินและการกำจัดข้าวปน การเก็บเกี่ยว และการลดความชื้นข้าวเปลือก สอดคล้องกับ มาตรฐาน GAP (2551: 97) พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติเป็นประจำในทุกประเด็น เก็บเกี่ยวข้าวในระยะปล้นปลิง จากข้อมูลเรื่องของความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การผลิตข้าวปลอดภัยทุกประการ จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มและสร้างเครือข่ายเพื่อผลิตข้าวปลอดภัย และเข้าสู่กระบวนการขอใบรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP แบบกลุ่ม รวมถึงสอดคล้องกับนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่

4. สภาพการผลิต และตลาดข้าวปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัย

พบว่าการผลิตและตลาดข้าวปลอดภัยของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี เกษตรกรมีพื้นที่นาอยู่ในเขตชลประทาน ทำนาแบบนาหว่านน้ำตม ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากหน่วยงานราชการ การเตรียมดินไถดะกลบตอซัง คราดแล้วปล่อยทิ้งไว้ 10 – 15 วัน และคราดปรับพื้นที่ก่อนหว่านข้าวอีกครั้ง อัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว 25 กิโลกรัมต่อไร่ ใช้เมล็ดพันธุ์ 1 คิน หุ้ม 2 คิน ระบายน้ำออกจากแปลงให้แห้งหลังหว่านข้าว พันสารเคมีคุมหรือกำจัดวัชพืช ภายใน 10 วัน ปล่อยน้ำขังแปลงนาหลังจากพันสารเคมีหรือกำจัดวัชพืช ภายใน 10 วัน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าว ใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 เมื่อข้าวมีอายุ 21 - 25 วัน จำนวน 21- 30 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 16-16-8 เมื่อข้าวมีอายุ 41 – 60 วัน จำนวน 21-30 กิโลกรัมต่อไร่ รวมปุ๋ยที่ใช้ไปตลอดอายุข้าวปลูกข้าว 26 – 50 กิโลกรัมต่อไร่ ใช้สารชีวภัณฑ์และสารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว และเก็บเกี่ยวข้าวในระยะปล้นปลิง ขายข้าวเปลือกที่โรงสี เกษตรกรส่วนน้อยที่แปรรูปข้าวเปลือกและจำหน่ายข้าวสารในตลาดชุมชนส่วนใหญ่เกษตรกรเก็บข้าวของตนเองไว้บริโภคโดยเก็บข้าวของตนเองไว้บริโภคน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 กิโลกรัมต่อครัวเรือนจากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาในเขตชลประทานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่สามารถที่จะวางแผนการส่งเสริมได้ง่าย เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเก็บข้าวปลอดภัยที่ตนเองผลิตไว้บริโภคน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 กิโลกรัมต่อครัวเรือน เนื่องจากเกษตรกรเห็นว่าราคาจำหน่ายข้าวปลอดภัยสูงกว่าราคาข้าวทั่วไปจึงขายผลผลิตข้าวปลอดภัยของตนเอง เพราะข้าวที่ผลิตเองเป็นพันธุ์ที่มีการบริโภคน้อย และนำเงินที่ได้ไปซื้อข้าวพันธุ์ที่นิยมบริโภคในครัวเรือนเพื่อมาผสมกับข้าวปลอดภัยที่เก็บไว้บริโภค การผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรในจังหวัดราชบุรีเป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนที่เหมาะสมต่อการผลิตข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพ อัตราที่เหมาะสม เตรียมดินถูกขั้นตอน ใช้ทั้งปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าว ใช้สารชีวภัณฑ์และสารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว ใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่เหมาะสม เก็บเกี่ยวข้าวในช่วงเวลาที่เหมาะสม เก็บข้าวของตนเองไว้บริโภคและแปรรูปจำหน่ายในชุมชน การส่งเสริมการผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีเป็นแบบอย่างการส่งเสริมที่สามารถนำไปวางแผนการส่งเสริมแบบแปลงใหญ่ให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ ผลิตข้าวปลอดภัยให้ครอบคลุมทุกราย



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนการผลิตข้าวปลอดภัย

พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี ปัญหาในระดับมาก คือเรื่องค่าเช่าที่ดินมีราคาสูง ราคาผลผลิตและเงินทุน เนื่องจากเมื่อรัฐบาลเข้ามาทำโครงการรับจำนำข้าวราคาข้าวที่รับจำนำสูงถึง 15,000 บาทต่อตัน ทำให้เจ้าของที่นาปรับราคาค่าเช่าที่นาสูงตามไปด้วย ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ราคาผลผลิตมีปัญหาและสถานที่จำหน่ายเริ่มมีปัญหาปานกลางอาจแสดงให้เห็นว่าสถานที่จำหน่ายเริ่มมีน้อย ทำให้ราคาต่ำลง นักส่งเสริมอาจหาตลาดข้าวปลอดภัยให้เกษตรกร รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคาและตั้งราคาผลผลิตข้าวเองหรือให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยพันธุ์ที่ตลาดในชุมชนบริโภคเพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนการผลิตข้าวปลอดภัย เกษตรกรต้องการให้มีการจัดฝึกอบรมในพื้นที่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก่อนการอบรม สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรม การสนับสนุนค่าเดินทางในการฝึกอบรม การสนับสนุนปัจจัยการผลิต อยู่ในระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรบางรายไม่มียานพาหนะในการเดินทางไกลจึงต้องการให้มีการอบรมใน และหน่วยงานรัฐควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนชาวนาด้วยกันก่อนเพื่อปรับความรู้ให้เท่ากันหรือมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันก่อนการอบรม และต้องการให้มีการอบรมอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผลตลอดอายุการปลูกข้าว ดังนั้นในการส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องส่งเสริมแบบโรงเรียนเกษตรกร เช่นข้าวต้องอบรม8 ครั้ง เพราะการอบรมแบบดังกล่าวจะให้ความรู้ครบทุกด้านตลอดอายุการปลูกข้าว และถ้าต้องการให้การอบรมเกษตรกรประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นต้องสร้างแรงกระตุ้นให้กับเกษตรกรโดยการศึกษาดูงานแปลงที่ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การผลิตข้าวของเกษตรกรตามมาตรฐานความปลอดภัยในจังหวัดราชบุรีพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีศักยภาพและความพร้อมด้านความรู้ พื้นที่ ข้อเสนอแนะ และปัญหาที่มีผลต่อการผลิตข้าวปลอดภัยผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมการเกษตรดังต่อไปนี้

1.1 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยทุกครัวเรือนอย่างน้อยครัวเรือนละ 5 ไร่เพื่อเก็บผลผลิตข้าวของตนเองไว้บริโภค และส่วนที่เหลือจำหน่ายในชุมชน

1.2 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าสู่การรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP ข้าว แบบกลุ่มเพื่อให้เกษตรกรตรวจสอบและรับรองกันเองก่อน

1.3 ควรนำข้อเสนอแนะของเกษตรกรในเรื่องการอบรมในพื้นที่มาใช้ในการวางแผนการส่งเสริมครั้งต่อไป

1.4 ควรนำประเด็นทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรมาปรับปรุงวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสม เพราะเกษตรกรที่ผลิตข้าวมีการศึกษาที่สูงขึ้นและเป็นเพศหญิง



การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

1.5 ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันผลิตข้าวเพื่อต่อรองราคากับโรงสีและสามารถของบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และเอกชน หรือสามารถใช้เครดิตกับผู้นำขายปัจจัยทางการผลิตได้

1.6 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัย เพราะต้นทุนการผลิตสูงกว่าและปลอดภัยต่อตัวผู้ผลิต

1.7 ควรมีการกำหนดราคาของข้าวปลอดภัยให้สูงกว่าข้าวที่ผลิตแบบทั่วไป

1.8 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการตลาดข้าวปลอดภัยให้สามารถจำหน่ายตลาดนอกชุมชนได้

1.9 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยพันธุ์ที่ใช้บริโภคในชุมชน

1.10 ควรกำหนดวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ในเขตชลประทาน นอกเขตชลประทาน

1.11 ควรส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวปลอดภัยพันธุ์ที่นิยมบริโภคในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวปลอดภัยในจังหวัดราชบุรี เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยกับเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ที่มีการผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมการเกษตรต่อไป

2.2 ศึกษาวิจัยผลกระทบต่อการผลิตข้าวปลอดภัยของเกษตรกรเนื่องจากโครงการแก้ปัญหาราคาข้าวของภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

ธราวิทย์ คำหล้า. (2555). การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอ

เมือง จังหวัดศรีสะเกษ.(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

บุญเรือง พลอยแก้ว. (2551). การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร

จังหวัดมุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

นนทบุรี.

ศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดราชบุรี. (2558). ข้อมูลใบรับรองมาตรฐานการผลิตข้าว (อัดสำเนา)

สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี.(2558). การวิเคราะห์ข้าวยั่งยืน Power Point,สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี